

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

רע"א 7162/20

לפני: כבוד השופט ע' גרוסקופף

המבקשת: לובה יונתנוב ו-47 אחרים

נגד

- המשיבים:
1. התחנה המרכזית החדשה בתל אביב יפו בע"מ
 2. עיריית תל אביב יפו
 3. הועדה המקומית לתכנון ובניה, תל אביב
 4. אגד- אגודה שיתופית לתחבורה בישראל בע"מ
 5. דן- אגודה שיתופית לתחבורה ציבורית בע"מ
 6. מדינת ישראל
 7. הועדה המחוזית לתכנון ובניה, ת"א

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו מיום 13.08.2020 בת"א 31574-03-15 [פורסם בנבו] שניתנה על ידי כב' השופטת שלומית יעקובוביץ

בשם המבקשת: עו"ד ערן בן עוזר

ספרות:

נינה זלצמן **מעשה בית דין בהליך אזרחי** (רמות, 1991)
יששכר רוזן-צבי **ההליך האזרחי** (תשס"א)

מיני-רציו:

* פסק דין שבוטל ע"י ערכאת הערעור, בין אם מכוח החלטה שיפוטית כי נפל בו פגם, ובין אם כהיענות להסכמת הצדדים, אינו יכול ליצור השתק פלוגתא, וזאת מהטעם שההכרעות שנקבעו בו אינן נושאות עוד כוח נורמטיבי מחייב.

* דיון אזרחי – מעשה-בית-דין – השתק פלוגתא

* דיון אזרחי – פסק-דין – ביטולו

לפני 16 שנים הגישו 200 תובעים שהתגוררו בסמיכות לתחנה המרכזית החדשה (דאז) בת"א תביעה כספית נגד חלק מהמשיבות בהליך דן, בה טענו לנזקים שנגרמו להם כתוצאה מהפעלת התחנה. בפסק דין חלקי הוכרעה שאלת האחיות, בהמשך ניתנו פסקי דין משלימים (פסק הדין החלקי ופסקי הדין המשלימים יחד: "פסק הדין במחוזי"). על פסק הדין במחוזי הוגשו ערעורים, ובעקבותם פנו הצדדים

להליך גישור. ההליך צלח, ובין הצדדים הושג הסכם פשרה. להסכם הפשרה ניתן תוקף של פסק דין ("פסק הדין בעליון"). בהסכם הפשרה נקבע כי כל פסקי הדין שניתנו ע"י ביהמ"ש המחוזי בתובענה מבוטלים ולא יהיו להם תוקף או נפקות. לאחר שנים הגישו תובעים שלא היו צד להסכם הפשרה תביעה נוספת לביהמ"ש המחוזי נגד המשיבות בעילות הקשורות גם הן לנזקים שנגרמו כתוצאה מהפעלת התחנה, הוא ההליך מושא הבר"ע. במהלך ניהול התבקש בימ"ש קמא להורות כי פסק הדין החלקי במחוזי מקים השתק עילה והשתק פלוגתא לטובת המבקשים. הבקשה נדחתה, ומכאן הבר"ע.

ביהמ"ש העליון דחה את הבקשה בקבעו:

המבקשים מעוניינים להתבסס על קביעות שנפסקו בפסק הדין החלקי במחוזי, וזאת "גם כהשתק פלוגתא וגם כהשתק עילה". עם זאת, הלכה למעשה, רצונם הוא בהפעלת השתק פלוגתא בלבד, שהרי פעולתו של כלל השתק העילה היא יצירת מחסום מפני ניהול התדיינות נוספת בעילת תביעה שכבר מוצתה בהתדיינות קודמת – דהיינו פעולתו הפוכה לתוצאה אותה מבקשים המערערים להשיג.

אפס, פשיטא כי בעניינו לא יכול פסק הדין החלקי במחוזי ליצור השתק פלוגתא, וזאת כבר מהטעם שבוטל ע"י ביהמ"ש העליון. ודוק, פסק דין שבוטל ע"י ערכאת הערעור, בין אם מכוח החלטה שיפוטית כי נפל בו פגם, ובין אם כהיענות להסכמת הצדדים, אינו יכול ליצור השתק פלוגתא, וזאת מהטעם שההכרעות שנקבעו בו אינן נושאות עוד כוח נורמטיבי מחייב.

ויובהר, בימ"ש של ערעור אינו חייב להיענות לבקשת הצדדים לבטל את פסק הדין שנתנה הערכאה המבררת, וזאת גם אם הסכמה כזו מהווה חלק מהסכם פשרה שהושג ביניהם, ואף אם היא מהווה תנאי לקיומה של הפשרה. אך תהא אשר תהא המדיניות הראויה ביחס להיענות לבקשת הצדדים לבטל פסק דין שניתן בערכאה הדיונית במסגרת פשרה שהושגה בערכאת הערעור, במקרה בו עסקינן נתן ביהמ"ש העליון את הסכמתו לביטול פסק הדין הראשון, וזאת כחלק מאימוץ הסדר הפשרה. משכך, פסק הדין במחוזי בוטל בפסק הדין בעליון, ובכלל זה בוטל גם פסק הדין החלקי. משכך, אין מנוס מהמסקנה כי הפלוגתאות שהוכרעו בפסק הדין החלקי אינן יכולות ליצור השתק פלוגתא.

החלטה

1. לפני 16 שנים, בשנת 1995, הגישו 200 תובעים שהתגוררו בסמיכות לתחנה המרכזית החדשה (דאז) בתל-אביב תביעה כספית לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו נגד חלק מהמשיבות בהליך שלפניי (ת"א 1412/95), [פורסם בנבו] ובה טענו לנזקים שנגרמו להם כתוצאה מהפעלת התחנה המרכזית החדשה. ביום 8.3.2000 ניתן על ידי כב' השופט משה טלגם ז"ל פסק דין חלקי בהליך הנזכר, בו הוכרעה שאלת האחריות לנזקים הנטענים (להלן: פסק הדין החלקי במחוזי), ובימים 18.7.2000 ו-10.8.2004 ניתנו על ידו ועל ידי כב' השופטת רות לבהר-שרון, בהתאמה, פסקי דין משלימים (להלן יכוננו פסק הדין החלקי במחוזי ופסקי הדין המשלימים, יחדיו: פסק הדין במחוזי). על פסק הדין במחוזי הוגשו 8 ערעורים שונים לבית משפט זה, ובעקבותם פנו הצדדים

להליך גישור שנערך לפני כבוד השופט בדימוס תיאודור אור (להלן: הליך הגישור).
הליך הגישור צלח, ובין הצדדים הושג הסכם פשרה (להלן: הסכם הפשרה).

2. ביום 14.4.2010 ניתן תוקף של פסק דין להסכם הפשרה אליו הגיעו הצדדים במסגרת הליך גישור (ע"א 3008/00 התחנה המרכזית החדשה בתל אביב בע"מ ואח' נ' הוועדה המחוזית לתכנון ובנייה תל אביב ואח' [פורסם בנבו] (14.4.2010), להלן: פסק הדין בעליון).

3. לעניינו, נדרש סעיף 1 להסכם הפשרה אשר קבע כך:

כל פסקי הדין שניתנו על ידי בית המשפט המחוזי בתובענה (הם פסקי הדין מהימים 08.03.00, 18.07.00 ו-10.08.04) מבוטלים ולא יהיו להם תוקף או נפקות והתובענה נדחית ללא צו להוצאות.

(יצוין, כי ציטוט זה הוא מתוך החלטת בית משפט קמא, הואיל והמבקשים בהליך שלפניי לא טרחו לצרף את הסכם הפשרה לתיק. יחד עם זאת, למקרא בקשת רשות הערעור נראה שאין הם חולקים על כך שהסכם הפשרה כולל את הסעיף האמור, בנוסח המצוטט).

4. להשלמת התמונה יצוין כי במהלך השנים שחלפו בין מתן פסק הדין החלקי במחוזי לסיום הליך הגישור הוגשו 9 תביעות נוספות על ידי תושבים נוספים שהתגוררו בסמיכות לתחנה המרכזית החדשה (ת"א (מחוזי ת"א) 2396/00; ת"א (מחוזי ת"א) 1741/01; ת"א (מחוזי ת"א) 1929/03; ת"א (מחוזי ת"א) 2710/05; ת"א (מרכז) 6127-08-07; ת"א (שלום ת"א) 82678/00; ת"א (שלום ת"א) 10293/04; ת"א (מרכז) 6120-08-07; ת"א (שלום ת"א) 69115/04) [פורסם בנבו]. תביעות אלה עוכבו בהסכמה עד להשלמת הליך הגישור, ובמהלך חודש מרץ 2013 הושגו הסכמי פשרה גם לגביהן.

5. השנים חלפו, וביום 15.3.2015 הגישו 48 תובעים שלא היו צד להסכם הפשרה, ואשר בלשון בא כוחם הם "האחרונים שנותרו לפליטה", תביעה נוספת לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו נגד המשיבות בעילות הקשורות גם הן לנזקים שנגרמו כתוצאה מהפעלת התחנה המרכזית החדשה (ת"א 31574-03-15), [פורסם בנבו] הוא ההליך מושא הבקשה שלפניי. במהלך ניהול התיק בבית המשפט קמא, הגישו

המבקשים לבית המשפט בקשה שכותרתה "בקשה להורות על קיום מעשה בית דין", ובה התבקש בית המשפט קמא להורות כי פסק הדין החלקי במחוזי מקים השתק עילה והשתק פלוגתא לטובת המבקשים.

6. לאחר שהוגשו תגובות המשיבות לבקשה, ניתנה ביום 13.8.2020 החלטת בית המשפט קמא (כבוד השופטת שלומית יעקובוביץ) אשר דחתה את הבקשה. נפסק, כי פסק הדין החלקי מכוחו ניסו המבקשים להקים מחסום דיוני איננו "פסק דין העומד על כנו" ואיננו יכול להקים מעשה בית דין. לאחר שסקר פסיקה של בית משפט זה בסוגיות משיקות, הגיע בית המשפט קמא למסקנה כי לאור נוסחו הברור של הסכם הפרשה, הכולל הוראה בדבר ביטול פסק הדין החלקי במחוזי, ומשזה קיבל תוקף של פסק דין על ידי בית המשפט העליון, הרי שפסק הדין החלקי במחוזי בוטל, ואין בכוחו להקים מעשה בית דין.

7. המבקשים הגישו בקשת רשות ערעור על החלטה זו. בבקשתם מביעים המבקשים את סברתם כי פסק הדין החלקי במחוזי, למרות ביטולו, עדיין יוצר מעשה בית דין הפועל לטובתם, שכן "כשטיימו גישור זה בהסכם עשרות מיליונים כאמור, למאות התושבים התובעים, באופן שהיה מאוד קרוב להוראות פסק דין טלגם, מעט פחות ממנו – היה זה רק בגלל תוקפו" (סעיף 64 לבקשה). וכן "בפועל, לא היה יותר 'חיי' בעיני כולם, כולם.. כולל הנתבעות עצמן.. מפסק דינו של כבוד השופט טלגם ז"ל משנת 2000 ותיקופו שוב ע"י כ"ה לבהר שרון בשנת 2004" (סעיף 65 לבקשה).

8. דין בקשת רשות הערעור להידחות ללא צורך בתגובת המשיבים. המבקשים מעוניינים להתבסס על קביעות שנפסקו בפסק הדין החלקי במחוזי, וזאת "גם כהשתק פלוגתא וגם כהשתק עילה". עם זאת, הלכה למעשה, רצונם הוא בהפעלת השתק פלוגתא בלבד, שהרי פעולתו של כלל השתק העילה היא יצירת מחסום מפני ניהול התדיינות נוספת בעילת תביעה שכבר מוצתה בהתדיינות קודמת – דהיינו פעולתו הפוכה לתוצאה אותה מבקשים המערערים להשיג (ראו, נינה [זלצמן מעשה-בית-דין](#) [בהליך אזרחי](#) 46-29 (1991)); יששכר רוזן-צבי [ההליך האזרחי](#) 490-492 (2015) (להלן: רוזן-צבי, הליך האזרחי)). אפס, פשיטא כי בענייננו לא יכול פסק הדין החלקי במחוזי ליצור השתק פלוגתא, וזאת כבר מהטעם שבוטל על ידי בית המשפט העליון. ודוק, פסק דין שבוטל על ידי ערכאת הערעור, בין אם מכוח החלטה שיפוטית כי נפל בו פגם, ובין אם כהיענות להסכמת הצדדים, אינו יכול ליצור השתק פלוגתא, וזאת

מהטעם שההכרעות שנקבעו בו אינן נושאות עוד כוח נורמטיבי מחייב (ראו רוזן-צבי, [ההליך האזרחי](#), עמ' 582-584; כן השוו, על דרך "מכלל הן אתה שומע לאו", [לרע"א 5071/10](#) עיריית תל-אביב-יפו נ' ש.א.י. מועדונים בע"מ, [פורסם בנבו] פסקה 5 ((18.10.2010)).

9. ויובהר, בית משפט של ערעור אינו חייב להיענות לבקשת הצדדים לבטל את פסק הדין שנתנה הערכאה המבררת, וזאת גם אם הסכמה כזו מהווה חלק מהסכם פשרה שהושג ביניהם, ואף אם היא מהווה תנאי לקיומה של הפשרה. ראוי לאזכר בהקשר זה את פסק דינו של בית המשפט העליון האמריקאי U.S. Bancorp Mortgage Co. v. Bonner Mall Partnership, 513 US 18 (1994), בו נקבעה הלכה לפיה במערכת בתי המשפט הפדראליים, רק בנסיבות יוצאות דופן (exceptional circumstances) יינתן סעד של ביטול פסק הדין שניתן בערכאה נמוכה (Vacatur) בעקבות פשרה שהושגה בערכאת הערעור (וזאת להבדיל ממקרים בהם הליך הערעור התייתר בשל התפתחויות שאינן תלויות במערער, שאז, ככלל, ראוי לתת סעד של ביטול פסק הדין של בית המשפט קמא, מאחר שלצד המפסיד (המערער) לא היה את יומו בערכאת הערעור). להלכה זו ניתנו מספר טעמים: ראשית, בהסכימו לפשרה מנע המערער את האפשרות שבית המשפט של ערעור יבחן את פסק הדין, ועל כן אל לו להלין על כך שאבד לו יומו בערכאת הערעור; שנית, לפסק דין פדראלי יש ערך ציבורי החורג מהאינטרס הפרטי של הצדדים לו, ועל כן אין ביטולו נושא שהצדדים רשאים להתנות עליו כרצונם; שלישית, מתן אפשרות לבטל בהסכמה את פסק הדין של בית המשפט קמא בערכאת הערעור מפחיתה את התמריץ להתפשר בשלבים מוקדמים יותר של ההליך, ובכלל זה במהלך הדיון בערכאה הנמוכה (וראו גם רוזן-צבי, [ההליך האזרחי](#), עמ' 584, המציין כי "ראוי לשקול לאמץ את הדוקטרינה האמריקנית... וזאת מטעמי מדיניות שנתקבלו על דעת בית המשפט העליון האמריקני"). יצוין, עם זאת, כי חלק מבתי המשפט לערעורים במערכת הפדראלית גילו נכונות להחיל את חריג ה"נסיבות יוצאות הדופן" באופן ליברלי יחסית, והסכימו להורות על ביטול פסק הדין של הערכאה הראשונה לבקשת הצדדים, כאשר מחד גיסא, הוברר כי לא תיתכן פשרה ללא ביטול פסק הדין, בהינתן החשיבות התקדימית שהנתבע כ"שחקן חוזר" ייחס לאשר נקבע בו (לאור האפשרות כי יעמוד בפני הליכים משפטיים עתידיים), ומאידך גיסא, להשגת הפשרה היו יתרונות מובהקים מבחינת התובע (ראו, למשל, Motta v. District Dir. of INS., 61 F.3d 117 (1st Cir. 1995); Major League Baseball Prop. v. Pacific Trading Cards, 150 F.3d 149

(2nd Cir. 1998); Hartford Cas. Ins. Co. v. Crum & Forster Spec. Ins. Co., 828 (F.3d 1331 (11th Cir. 2016)).

10. תהא אשר תהא המדיניות הראויה ביחס להיענות לבקשת הצדדים לבטל פסק דין שניתן בערכאה הדיונית במסגרת פשרה שהושגה בערכאת הערעור, במקרה בו עסקינן נתן בית המשפט העליון את הסכמתו לביטול פסק הדין הראשון, וזאת כחלק מאימוץ הסדר הפשרה (סעיף 1 לפסק הדין בעליון מורה "ניתן בזה תוקף של פסק דין להסכם הפשרה המצורף להודעה כנספח א"). משכך, פסק הדין במחוזי בוטל בפסק הדין בעליון, ובכלל זה בוטל גם פסק הדין החלקי. משכך, אין מנוס מהמסקנה כי הפלוגתאות שהוכרעו בפסק הדין החלקי אינן יכולות ליצור השתק פלוגתא.

11. בקשת רשות הערעור נדחית אפוא. מאחר שלא התבקשה תגובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, י"ט בטבת התשפ"א (3.1.2021).

ש ו פ ט

ש 20071620_Y01.docx

מרכז מידע, טל' 077-2703333 *3852; אתר אינטרנט, <http://supreme.court.gov.il>

ע' גרוסקופף 7162/20-54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)